

**УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА ЗА IX
КЛАС ЗА ОБУЧЕНИЕТО, ОРГАНИЗИРАНО В ЧУЖБИНА
КОМПОНЕНТ *БЪЛГАРСКИ ЕЗИК***

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Обучението по български език в IX клас разширява и допълва знанията, уменията и отношенията, свързани със системата на съвременния български книжовен език и с изграждането на комуникативните компетентности на учениците.

Учебната програма включва два модула: 1.български като втори език и 2. български като първи език.

В първия модул учениците овладяват прагматичния аспект на езиковите категории, като основната цел е създаване на трайни навици и умения в 4-те речеви дейности: слушане, говорене, четене и писане за ниво B2 по ОЕЕР.

Лингвистичният терминологичен апарат се овладява във втория модул.

С оглед на развиването на социокултурните компетентности са представени теми, чрез които се цели запознаване с особеностите на научния, на официално-деловия и на публицистичния функционален стил, както и овладяване на умения за търсене, обработване и използване на информация от научни, от официално-делови и от медийни текстове за решаване на комуникативна задача.

По отношение на развиването на езиковите компетентности са включени теми, насочени към разпознаването на специфичните езикови средства в научни, в официално-делови и в медийни текстове в българския и в чуждия език. Програмата предвижда разширяване и допълване на знания на лексикално равнище. Във връзка с развиването на комуникативните компетентности в устното и в писменото общуване в учебната програма е предвидено развиване на умения за: разбиране на аргументирани изказвания по житейски проблем; сравняване и анализиране на различни гледни точки при участие в диалог и в дискусия; публично изказване по житейски проблем.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО В КРАЯ НА КЛАСА

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ	ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ
СОЦИОКУЛТУРНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	Разграничава видовете функционални стилове (научен, официално-делови, публицистичен). Разбира отношението между речевото поведение и особеностите на конкретната комуникативна ситуация. Оценява идеи, тези и аргументи съобразно своя опит. Търси, извлича, обработва и използва информация от различни информационни източници за решаване на комуникативни задачи. Представя различни видове информация по зададени параметри.

ЕЗИКОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	Разпознава езикови особености на текстове, характерни за различните функционални стилове. Задълбочава знанията си за лексикални особености на книжовния български език.
КОМУНИКАТИВНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	<p>Слушане Може да разбира публични изказвания, като следи дори сложна аргументация. Може да разбира телевизионни информационни предавания и актуални репортажи. Може да разбира български филми, когато се говори на книжовен език. Сравнява и анализира различни проблеми при участие в диалог и в дискусия.</p> <p>Четене Може да чете и разбира без особени затруднения текстове от различни функционални стилове. Сравнява и анализира проблеми в текстове от различни функционални стилове.</p> <p>Говорене Може да прави ясно и подробно изложение по широк кръг от теми, които го интересуват. Може да изразява аргументирано становището си по актуален проблем. Спазва правилата за книжовен изговор. Подготвя и представя публично изказване по житейски проблем.</p> <p>Писане Може да напише ясен, подробен текст по теми от различни области на знанието. Може да води лична кореспонденция, като в нея подчертава значими събития и преживявания. Спазва изучените книжовни езикови правила.</p>

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
БЕ като втори- ниво В2 1. Бъдеще време в миналото	Познава значенията на бъдеще време в миналото за: изразяване на неосъществено действие, на учтивост и на подсещане. Автоматизира употребата на минало предварително или минало несвършено време (в подчиненото обстоятелствено изречение за условие) с бъдеще време в миналото (в главното изречение) за изразяване на условие при неосъществено действие, напр.: Ако знаех за срещата, щях да дойда; Ако бях учил повече, щях да успея. Употребява уместно формите на бъдеще време в миналото в зависимост от контекста на изказването. Осмисля приликите/разликите между формите и/или употребата на бъдеще време в миналото в българския език и подобни форми в езика на съответната страна.	

2. Изразяване на условност чрез условно наклонение и бъдеще време в миналото	Осмисля разликите при изразяване на условност чрез форми за условно наклонение и бъдеще време в миналото. Употребява уместно и двете форми в писмената и устната реч. Осмисля приликите/разликите между изразяване на условност в българския език и езика на съответната страна.	
3. Деепричастие	Автоматизира употребата на формите на деепричастията. Разпознава деепричастни изрази в научни текстове. Трансформира правилно и уместно деепричастни изрази в подчинени изречения и обратно. Осмисля приликите/разликите между формите и/или употребата на деепричастия в българския език и подобни форми в езика на съответната страна.	
4. Сегашно деятелно причастие	Автоматизира употребата на формите на сегашното деятелно причастие. Трансформира правилно и уместно причастни изрази в подчинени изречения и обратно. Употребява правилно сегашни деятелни причастия в термини. Разпознава сегашни деятелни причастия в научен текст. Осмисля приликите/разликите между формата и/или употребата на сегашно деятелно причастие в българския език и езика на съответната страна.	
БЕ		
5. Текстът като смислово и езиково единство	Познава и уместно използва лексикални, морфологични и синтактични средства за свързване на изреченията в текста.	
6. Научен стил	Търси, извлича, обработва и използва научна информация от различни информационни източници при изпълнение на определена комуникативна задача. Осмисля приликите/разликите между текстове от научния стил на български и на съответния чужд език.	научна статия
7. Официално-делови стил	Търси, извлича, обработва и използва информация от различни текстове на официално-деловия стил и от различни информационни източници при изпълнение на определена комуникативна задача. Осмисля приликите/разликите между текстове от официално-деловия стил на български и на съответния чужд език.	конституция закон наредба постановление правилник

8. Публицистичен стил. Език на медиите	Търси, извлича, обработва и използва информация от различни медийни текстове и от различни информационни източници при изпълнение на определена комуникативна задача. Осмисля приликите/разликите между текстове от публицистичния стил на български и на съответния чужд език.	публицистична статия
9. Активна и пасивна лексика. Пароними	Разграничава активна от пасивна лексика. Познава особеностите на паронимите. Работи с различни видове речници.	пароними

В часовете за развиване на комуникативните компетентности в компонента БЪЛГАРСКИ ЕЗИК се предвижда работа върху следната тема :

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
Публично изказване по житейски проблем	Търси, извлича, обработва и използва информация от различни информационни източници за решаване на комуникативни задачи. Подготвя и произнася публично изказване по житейски проблем, като се съобразява със ситуацията на общуване. Спазва изучените книжовни езикови правила. Използва уместно неезикови средства (мимики, поглед, поза, жестове).	

Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА в IX клас е от 72 до 90 часа. Разпределението на часовете между компонентите *Български език* и *Литература*, както и между модулите в компонента *Български език* е по преценка на преподавателите.

**УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА ЗА IX КЛАС
ЗА ОБУЧЕНИЕТО, ОРГАНИЗИРАНО В ЧУЖБИНА
КОМПОНЕНТ *ЛИТЕРАТУРА***

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Обучението по литература в IX клас разширява и допълва овладените знания и придобитите умения в прогимназиалния етап, свързани с различни културни епохи и литературни периоди, с тълкуване на литературен текст съобразно жанровете и културноисторическите му характеристики и съобразно принадлежността му към литературно направление и/или период, както и с изграждането на комуникативните компетентности на учениците.

Очакваните резултати в областта на социокултурните компетентности са свързани с овладяването на знания за светогледните идеи, характерни за периода от Освобождението до Първата световна война, както и със съотнасянето на интерпретираните в текстове от тези епохи и периоди ценности и норми, проблеми и конфликти с личния опит на ученика, а също и с познаването на отношенията автор – текст – читател и с уменията за оценяване начини на въздействие на текст.

Очакваните резултати в областта на литературните компетентности са свързани с уменията за тълкуване на различни като културен произход, принадлежност към литературно направление и/или период и жанр текстове. Литературните компетентности може да се изградят на базата на посочените в програмата творби и на други тематично близки текстове по избор на учителя.

Очакваните резултати в областта на комуникативните компетентности са свързани с уменията за създаване и възприемане на реч (есе, резюме) както откъм смисловата ѝ, така и откъм действената ѝ страна, а също и с уменията за езиково посредничество и с интерактивните умения на ученика за културно изразяване и творчество, с развиване на неговите изследователските умения и творческо въображение.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ЗА ПОСТИГАНЕ НА ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНАТА ПОДГОТОВКА В КРАЯ НА КЛАСА

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТИ	ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ
СОЦИОКУЛТУРНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	Различава светогледни идеи, характерни за периода от Освобождението до Първата световна война. Свързва изучените творби с имената на техните автори, с жанровете, с героите, със сюжетите и с мотивите им, с културната епоха на създаването им и със съответното литературно направление. Идентифицира и оценява специфични начини за въздействие в изучените творби.

ЛИТЕРАТУРНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	<p>Тълкува изучените творби съобразно културноисторическите им характеристики.</p> <p>Разпознава словесни форми, родове и жанрове на литературата.</p> <p>Тълкува изучените творби съобразно родовите и/или жанровите им характеристики.</p> <p>Разпознава литературни похвати, тропи и фигури и обяснява функциите им в изучените творби.</p>
КОМУНИКАТИВНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	<p>Създава резюме на съдържанието на (откъс от) изучен повествователен текст с определена комуникативна цел.</p> <p>Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) литературен текст, с определена комуникативна цел.</p> <p>Спазва книжовните езикови правила.</p> <p>Анализира и критично оценява свои и чужди резюмета според осъществяването на комуникативните им цели.</p> <p>Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем според осъществяването на комуникативните им цели.</p>

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
I.Българската литература от периода от Освобождението до Първата световна война	Различава отличителни за българската култура от периода от Освобождението до Първата световна война светогледни идеи.	

<p>I.1. „Епопея на забравените“ (Ив. Вазов) („Левски“ „Опълченците на Шипка“)</p>	<p>Разпознава жанрови характеристики на поемата и одата, проявени в „Левски“ и „Опълченците на Шипка“.</p> <p>Тълкува „Левски“ и „Опълченците на Шипка“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбите.</p> <p>Обяснява мотивацията за действията и/или бездействието на героите чрез сюжета в „Левски“ и „Опълченците на Шипка“.</p> <p>Познава значението на понятието метафора.</p> <p>Познава значението на понятието метонимия.</p> <p>Разпознава метафори и метонимии в „Левски“ и „Опълченците на Шипка“ и обяснява функциите им.</p> <p>Идентифицира и оценява в „Левски“ и „Опълченците на Шипка“ специфични начини на въздействие.</p>	<p>метафора метонимия</p>
<p>I.2. Из „Под игото“: главите „Гост“, „Новата молитва на Марка“, „Пиянството на един народ“</p>	<p>Разпознава жанрови характеристики на романа, проявени в „Под игото“.</p> <p>Тълкува откъси от „Под игото“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.</p> <p>Разпознава литературни похвати, тропи и фигури в откъси от „Под игото“ и обяснява функциите им.</p> <p>Различава в откъси от „Под игото“ основни идеи и ги съпоставя с цикъла „Епопея на забравените“.</p>	

<p>I.3. Из „Бай Ганьо. Невероятни разкази за един съвременен българин”: „Бай Ганьо се върна от Европа” (А. Константинов)</p>	<p>Разпознава родови характеристики на епоса, проявени в творбата. Тълкува „Бай Ганьо се върна от Европа“ съобразно родовите и/или културноисторическите характеристики на творбата. Разпознава литературни похвати в „Бай Ганьо се върна от Европа“ и обяснява функциите им.</p>	
<p>I.4. „Сърце на сърцата” (П. П. Славейков)</p>	<p>Разпознава жанрови характеристики на поемата, проявени в „Сърце на сърцата”. Тълкува „Сърце на сърцата“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата. Познава значението на естетическия индивидуализъм в контекста на модернизма. Различава проявления на характерни черти на естетически индивидуализъм в „Сърце на сърцата“ и тълкува творбата съобразно посочените проявления. Оценява завършека на „Сърце на сърцата“ във връзка със сюжета на творбата и/или с изразените в нея преживявания. Разпознава литературни похвати, тропи и фигури в „Сърце на сърцата“ и обяснява функциите им.</p>	<p>естетически индивидуализъм</p>
<p>I.5. „Обичам те“, „Маска”, „Две хубави очи“ (П. Яворов)</p>	<p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Обичам те“ и „Две хубави очи“. Тълкува „Обичам те“ и „Две хубави очи“ съобразно родовите и/или културноисторическите характеристики на творбите. Различава проявления на характерни черти на символизма в „Обичам те“ и „Маска“ и тълкува творбите съобразно посочените проявления. Разпознава литературни похвати, тропи и фигури в „Обичам те“ и „Две хубави очи“ и обяснява функциите им. Идентифицира и оценява в „Обичам те“ и „Две хубави очи“ специфични начини на въздействие.</p>	

<p>I.6. „Да се завърнеш...“ (Д. Дебелянов)</p>	<p>Разпознава жанрови характеристики на елегията, проявени в „Да се завърнеш...“. Тълкува „Да се завърнеш...“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата. Различава проявления на характерни черти на символизма в „Да се завърнеш...“ и тълкува творбата съобразно посочените проявления. Разпознава литературни похвати, тропи и фигури в „Да се завърнеш...“ и обяснява функциите им. Идентифицира и оценява в „Да се завърнеш...“ специфични начини на въздействие. Различава светогледни идеи в „Да се завърнеш...“ в съпоставка с други творби от Д. Дебелянов („Черна песен“, „Помниш ли, помниш ли...“, „Един убит“) и обяснява прилики и разлики между тях.</p>	<p>●</p>
<p>I.7. „Гераците“ (Елин Пелин)</p>	<p>Разпознава жанрови характеристики на повестта, проявени в „Гераците“. Тълкува „Гераците“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата. Различава проявления на характерни черти на реализма в „Гераците“ и тълкува творбата съобразно посочените проявления. Разпознава литературни похвати, тропи и фигури в „Гераците“ и обяснява функциите им.</p>	

В часовете за развиване на комуникативните компетентности в компонента ЛИТЕРАТУРА се предвижда работа върху следната тема:

Тема	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
<p>Резюме на съдържанието на (откъс от) изучен повествователен текст</p>	<p>Познава особеностите на резюмето. Създава резюме на съдържанието на (откъс от) изучен повествователен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди резюмета.</p>	

Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА в IX клас е от 72 до 90 часа. Разпределението на часовете между компонентите *Български език* и *Литература*, както и между модулите в компонента *Български език* е по преценка на преподавателите.